

залишається невирішеною низка дискусійних питань, пов'язаних із детальним дослідженням семантичного складника відомітних автомобільних номенів, зв'язку власної назви, асоціативного фактора та позначуваного матеріального об'єкта, що надалі потребують додаткової уваги українських термінологів.

1. *Дьомін А. М.* Сайт перекладача з японської і німецької мови / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infotrans.info>.
2. *Златова І. О.* Маркетинговий інструментарій розвитку автомобілебудівних підприємств : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.04 / Одеський нац. політехнічний ун-т. – Одеса, 2015. – 236 с.
3. *Нікуліна Н. В.* Моделювання автотранспортних номенів: очевидне й неймовірне / Н. В. Нікуліна // Проблеми української термінології. – Л. : Національний університет “Львівська політехніка”, 2014. – № 791. – С. 78 – 81.
4. *Нікуліна Н. В.* Лексико-семантичний спосіб творення номенів (на матеріалі транспортної термінологічної мегасистеми) / Н. В. Нікуліна // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Фахова мова як динамічний функційний різновид загальнонародної української мови”. – Луганськ, 2011. – С. 143 –148.

N. V. Nikulina

ONYM MODELS OF AUTONOMENS (BASED ON THE NAMES OF JAPANESE BRANDS, MODELS AND MODIFICATIONS OF MOTOR VEHICLES)

The article deals with the nomenclature classification, in particular, with the automobile nomen as a second by significance variety of special lexical unit of terminological system in car manufacturing, namely with the problem of its distinguishing from the general mass of nomenclature and etymological specificity of denominative models of nomens. The research has been made on the material of actual names of Japanese makes, models and modifications of vehicles.

К е у в о р д с : automobile nomen (autonomen), etymology, nomenclature classification.

УДК 811.161.2'373.46

Л. В. ТУРОВСЬКА
(Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТЕРМІНОСИСТЕМА: ВИТОКИ І ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

У статті проаналізовано погляди науковців на поняття “суспільно-політична лексика”, “суспільно-політична термінологія”, зацентовано увагу на основних працях до ХХІ ст., присвячених етапам становлення цієї терміносистеми; окреслено напрями сучасних підходів до вивчення суспільно-політичного терміна.

Л. В. ТУРОВСЬКА, 2017

Ключові слова: суспільно-політична лексика, суспільно-політична термінологія, терміносистема, політична лінгвістика.

У кожну епоху термінологія взагалі, а суспільно-політична зокрема, прагне до єдності, бути однаково прийнятною для всіх класів суспільства. Саме суспільно-політичний термін як виразник суспільно-політичного поняття пов'язаний із відповідною ідеологічною концепцією.

Суспільно-політична термінологія української мови характеризується певними особливостями, спричиненими суто лінгвістичними факторами, що відрізняють її від наукової і технічної термінологічної лексики. Їй не властива така стильова закріпленість, замкненість, яка спостерігається в інших терміносистемах. Участь широкого загалу в політичному житті країни, у громадській діяльності сприяє тому, що багато суспільно-політичних термінів поступово входить до складу загальноживаної лексики. Власне, між цими двома лексичними групами визначити певну чітку межу дуже важко, а то й зовсім неможливо.

Зі становленням термінознавства як самостійної галузі лінгвістичних досліджень виникає потреба й у науковому потрактуванні самого терміна *суспільно-політична термінологія*. Відразу зауважимо, що єдиного його дефініювання не існує. Досить часто мовознавці вважають суспільно-політичну лексику абсолютним синонімом суспільно-політичної термінології. Але це не зовсім правильно, адже суспільно-політична термінологія є лише частиною суспільно-політичної лексики. Ототожнення цих понять відбувається за рахунок того, що в більшості праць відсутнє чітке розмежування термінологічної та нетермінологічної лексики. Деякі автори основною ознакою суспільно-політичних термінів вважають їхню належність до термінології однієї із суспільних наук – філософії, права, історії, економіки, політології тощо. Проте дискусійним залишається питання щодо визначення поняттєвої сфери, яку охоплює поняття “суспільно-політична термінологія”. На нашу думку, найбільш точним є визначення Т. Б. Крючкової, яка вважає, що суспільно-політична термінологія – це частина термінології суспільних наук, якій притаманна властивість ідеологізованості [29].

За А. А. Бурячком, суспільно-політична термінологія – це особливий шар термінологічної лексики, що займає проміжне місце між функціонально обмеженими терміносистемами, позбавленими емоційно-експресивного забарвлення, і загальноживаною літературною лексикою, з якою постійно інтерферує, що робить диференційну межу між ними мінливою, рухливою” [5].

В. М. Лейчик у своїх дослідженнях указує на те, що для визначення меж суспільно-політичної термінології варто враховувати два основні моменти: 1) політичні науки (політологія, теорія держави й права) належать до суспільних наук, відповідно до цього політичні терміни входять до корпусу суспільних термінів; 2) усі ці терміни позначають наукові поняття так само, як науково-технічні терміни, тільки перші, на відміну від других, виражають поняття суспільних, а не природничих та технічних наук. В. М. Лейчик зазначає, що варто вести мову про терміни та термінологію суспільних наук, а не про суспільно-політичну термінологію” [33].

Під суспільно-політичною термінологією, на думку Т. І. Панько, І. М. Кочан та Г. П. Мацюк, розуміють “...відкриту систему номінативних одиниць, різних за походженням, які спеціалізовані лексично (створені або запозичені

терміни), семантично (загальноживані слова, що отримали термінологічне значення) і фразеологічно (новостворені словосполучення номінативного характеру) для вираження понять, що відбивають сферу суспільно-виробничого, політичного життя нації” [46, с. 37].

Прихильники цієї думки вважають, що суспільно-політична термінологія входить до складу суспільно-політичної лексики (А. В. Капуш, Я. С. Снісаренко, Л. В. Туровська). Мовознавці вважають, що суспільно-політичну лексику характеризує дифузність кордонів, тематична дисперсія та широта сфер вживання. Існує також думка, що суспільно-політична лексика та термінологія – це дві підсистеми однієї системи (О. О. Мороз). Суспільно-політична лексика – це широкий багатоплановий корпус слів, різних за поняттєвою та функціональною сферою, але об’єднаних із соціолінгвістичного погляду в один потік вербалізації подій, феноменів державного та громадського життя суспільства в динамічних процесах розвитку мови, в оцінювальних, критичних, дискусійних і врешті актуальних положеннях, властивих певному соціуму в конкретну історичну добу [38]. Суспільно-політичні терміни є ядром суспільно-політичної лексики [44; 37].

Сьогодні українська суспільно-політична термінологія – це відносно стабільна й закріплена традицією лексико-семантична система, що перебуває в стані безперервного руху й поступового вдосконалення. Розвиток термінології зумовлений чинниками суспільно-політичного, фахового та мовного характеру. Тому під суспільно-політичною термінологією розуміємо відкриту систему різних за походженням номінативних одиниць, спеціалізованих лексично (створені або запозичені терміни), семантично (загальноживані слова, що отримали термінологічне значення) і фразеологічно (новостворені словосполучення номінативного характеру) для вираження понять, що відбивають сферу суспільно-виробничого, політичного життя нації.

З урахуванням міждисциплінарного характеру суспільно-політичної термінології (СПТ) її поняттєвий апарат спирається на ідеї, принципи, концепції, закони, теорії, напрацьовані традиційними науковими галузями, зокрема, політологією, філософією, правом, соціологією, економікою, менеджментом. Чільне місце сьогодні посідають праці, присвячені вивченню такого складника СПТ, як економічна термінологія, зокрема її підсистем: ринкової (О. А. Покровська, Б. М. Михайлишин), агропромислового комплексу (Т. П. Кравченко), маркетингової (Д. П. Шапран, О. І. Гутиряк), фінансово-бухгалтерської (О. Г. Чумак, С. М. Кришталь), мікроекономічної (А. Д. Олійник), податкової (О. В. Чорна), біржової (Н. О. Жданова), фінансово-кредитних відносин та грошового обігу (Х. П. Дацишин), менеджменту (Н. Л. Краснопольська) та ін. Разом із тим формуються й специфічні для галузі теоретичні конструкції, що знаходять відображення в науковій лексиці. Такий стан наукової галузі не є чимось унікальним – історія дає багато прикладів формування окремих галузей знання на перетині вже наявних за умови виділення специфічного предметного поля. Саме міждисциплінарність, системність зумовлюють неоднорідну, але певним чином агреговану лексичну сукупність, якою послуговуються фахівці, науковці, педагогічні працівники. Формування системи знань галузі, її наукової лексики, поняттєвого апарату не може бути процесом хаотичним, некерованим. Галузь має отримати свій наукознавчий складник.

У лінгвістиці в поле зору дослідників потрапляють різні аспекти суспільно-політичної термінології: походження галузевих термінів (А. А. Бурячок, О. Г. Аксьонова, С. Б. Капралова, Т. М. Дячук), їхня системна організація (Т. С. Коготкова, В. М. Лейчик, О. О. Мороз, Я. С. Снісаренко), семантичні трансформації в різних дискурсах – художньому, публіцистичному, політичному (Т. М. Рудакова, А. Г. Баранов, О. В. Попова, Т. В. Весна, Г. Л. Рябоконт), специфіка індивідуально-авторського використання суспільно-політичної термінології (Л. Л. Славова, Е. О. Куш, О. О. Чорна, А. І. Яновець).

На початковому етапі розвитку кожна наука відштовхується від понять побутового мислення. Тому майже в кожній терміносистемі в ролі термінів використовують загальнозживані слова. Термінологічні значення цих слів історично нові й закріплюються за знаками з початком розвитку системи наукових знань, виникаючи або внаслідок семантичного довантаження слів, або за повторного використання, тобто в актах вторинної номінації.

Генетично суспільно-політична лексика сягає ще періоду Київської Русі, але, розвиваючись разом із суспільством, постійно змінюється. Зародилася вона вже тоді, коли князь Володимир Великий політично об'єднав роз'єднані князівства русичів (русів). Свідченням є ті лексеми, які знаходимо в “Повченні дітям” В. Мономаха, “Ходінні ігумена Даниїла”, Київському літописі” та пізніше – “Галицько-Волинському літописі”, “Руській правді”.

Зміни у суспільно-політичному лексиконі зафіксовані в писемних джерелах, зокрема в словниках. Першою лексикографічною працею, яка поряд із військовими, медичними та біологічними назвами подає суспільно-політичні, є “Лексикон славно-латинський” Епіфанія Славинецького (1649 р.).

У 1851 році у Відні виходить словник юридично-політичної термінології для слов'янської мови Австрії під назвою “Juridisch politische Terminologie für die slavischen Sprachen Oesterreichs Dentschruthenische Separatausgabe” у співавторстві Я. Головацького з Ю. Вислободським та М. Шашкевичем. Словник містив українські терміни права й політики, пропонувані для вживання. Цього ж року виходить “Словник юридично-політичної термінології німецько-український”. Він фіксує не лише слова, типові для Західної України (оскільки підготовлений за сприяння кафедри української мови Львівського університету), а й терміни, вживані на східних територіях.

Становлення суспільно-політичної термінології нової української мови було нелегким, довгим, багато в чому не подібним на процеси в інших слов'янських мовах. Умови бездержавності, постійні дискримінаційні заходи щодо української мови і в Росії, куди входила Наддніпрянщина, і в Австро-Угорщині, в якій перебувала Наддністрянщина, як і різні реакційні тенденції у розв'язанні мовних питань, – усе це стримувало розвиток української загальнонаціональної мови, отже, і її термінології.

Упродовж ХІХ ст. словниковий склад української мови переживав справжню революцію. Взаємодія споріднених літературних мов, літературні контакти, передусім міжслов'янські зв'язки у період національного відродження відчутно збагатили лексичний склад української мови. Соціально-історичні умови, що впливали на особливості мовної ситуації в Україні, багато в чому визначали характер поступу суспільно-політичної термінології, хоча основа для її розвитку на цей час вже склалася.

Картину становлення української суспільно-політичної термінології кінця XIX – початку XX ст. найповніше розкривають праці І. Франка на суспільно-політичні й соціально-економічні теми, зібрані й систематизовані у збірнику “В наймах у сусідів”. Суспільно-політична термінологія цих праць, з одного боку, свідчить про стан тогочасної суспільно-політичної думки в Україні, а з іншого – ілюструє той хаос, у якому перебувала спеціальна лексика української мови в період переростання її в систему термінів.

За радянського часу часткове висвітлення суспільно-політичні номінації знайшли в роботах А. А. Москаленка, Л. М. Полюги, М. Л. Худаша, Ф. Є. Ткача, В. Й. Горобця, О. Г. Аксьонової, М. А. Жовтобрюха, А. А. Бурячка, Т. І. Панько [1; 5; 39; 40; 49; 28; 45; 61; 66] тощо. Так, у праці “Українська лексика першої половини XIX ст. (конспект лекцій із спецкурсу)” А. А. Москаленко вперше в українському мовознавстві характеризує нову лексику української літературної мови кінця XVIII – середини XIX ст., тобто охоплює період від І. П. Котляревського до Т. Г. Шевченка включно, а також аналізує лексику середини XIX – початку XX ст. У посібнику прокоментовано 300 як старих, так і нових номінацій на позначення понять різних сфер, зокрема й соціально-економічної: професійні назви робітників (*наймит, політник, строкар, строковий*); назви представників різних класів, прошарків (*кріпак, халупник, батрак, злидень, тіпаха*); лексику, що характеризує економічне становище трудівників (*дорожняча, малоземелля*) [39].

В іншій розвідці автор коментує лише ту нову лексику, яка з’явилася на українському ґрунті в XIV–XVIII ст., виявляє й характеризує інновації, утворені на рідномовному ґрунті та запозичені з інших мовних джерел, а також ті лексеми, що гіпотетично могли бути в давньоруській мові, проте вперше зафіксовані в українській мові в XIV–XV ст. Серед інших проаналізовано назви представників різних соціальних груп (*богачь, шляхта, дідичь, пань, грошовладатель, бьдникь, пахолокь, прошакь*) [40]. Автори праці “Лексика. Лексикологія. Лексикографія” аналізують назви нижчих та вищих верств давньоруського суспільства (*изгой, холопъ, закоупъ, смьрдъ*), наводять контексти, у яких актуалізовані лексико-семантичні варіанти кожного слова, вказують основні шляхи збагачення складу лексики, у тому числі й соціально-економічної, цього періоду [34].

Суспільно-політична лексика завжди тісно пов’язана з життям різних верств суспільства, а тому активно вживана у різних стилях мови. Мовознавці звертали активну увагу на цей аспект, починаючи з середини XX ст. Зокрема М. А. Жовтобрюх висвітлює питання розвитку мови української преси в дожовтневий період; визначає її роль у збагаченні й нормуванні української літературної мови: її лексичного складу, граматичної будови й орфографії; у створенні публіцистичного та наукового стилів. Дослідник зауважує, що розвиток промисловості, загострення класових суперечностей й класової боротьби, піднесення робітничого і селянського революційного руху, ускладнення соціальних, економічних і політичних відносин помітно вплинули на розширення лексики української літературної мови за рахунок слів суспільно-політичної сфери. Він констатує, що економічна та суспільно-політична лексика цього синхронного зрізу засвідчені в періодиці великою кількістю прикладів (*буржуазія, конкуренція, пролетарій, класові інтереси, заробітчанин, соціальні питання,*

соціальний інстинкт, соціальна праця, соціальний рух, економічний добробит, економічні інтереси тощо). Відзначав М. А. Жовтобрюх і велику роль у становленні української термінології С. Подолинського та І. Франка [20]. Продовжуючи вивчення ролі періодичної преси в історії української літературної мови, мовознавець в іншій праці аналізує процеси взаємодій української мови з російською та польською, зокрема, їхнє відбиття у пресі, подаючи лексико-тематичні групи на позначення соціальної диференціації населення (*робітник, пролетар, селянство*), назви різних суспільних процесів, явищ, подій (*страйк, експлуатація*), а також окремі назви на позначення інших соціально-економічних понять (*кваліфікований робітник, матеріальна незабезпеченість, чорно-робочі*) [21].

Історії формування суспільно-політичної лексики радянської епохи (на матеріалі російської та української мов) присвячена дисертація А. С. Білої, у якій дослідниця зосереджує свою увагу на лексико-тематичному групуванні, виокремлюючи назви господарсько-планових установ та господарських об'єднань (*колгосп, радгосп*); лексику на позначення соціальних перетворень у народному господарстві, політико-економічних заходів радянського уряду (*п'ятирічка, соцзмагання*) та назви працівників господарсько-планових установ, учасників трудового руху в країні (*колгоспник, ударник, передовик*) [4]. Важливі міркування про деякі аспекти соціально-економічної термінології містять праці Т. І. Панько, зокрема монографія “Від терміна до системи”, у якій розглянуто процес становлення системи політекономічної термінології східнослов'янських мов, порівняно термінологію “Капіталу” К. Маркса з її російськими та білоруськими еквівалентами, визначено загальні тенденції в розвитку політекономічної термінології східнослов'янських мов [44; 45].

Побіжно зверталися до аналізу суспільно-політичної лексики й інші мовознавці. Так, Л. М. Полюга вперше у вітчизняному мовознавстві на великому фактичному матеріалі пам'яток писемності XIV – першої половини XVII ст. характеризує шляхи формування й становлення української абстрактної лексики, з-поміж інших розглядає окремі соціально-економічні номінації (*багатство, изобилие, обильность, роскош* та ін.) [49]. А. А. Бурячок розглядає спільний лексичний фонд східнослов'янських мов, формування якого розкриває на матеріалі соціально-політичної лексики. Аналізуючи особливості цієї лексики та її місце в лексико-семантичній системі мови, автор виділив функціональні та тематичні групи, серед яких назви на позначення суспільного ладу та історії СРСР; назви на позначення суспільного ладу та історії феодальних та капіталістичних країн; назви на позначення загальних політекономічних понять [5].

Одночасно з іншими лексико-тематичними групами суспільно-політична лексика цікавила мовознавців під час аналізу мови окремих пам'яток документів Б. Хмельницького (Ф. Є. Ткач), документів Львівського Ставропігійського братства (М. Л. Худаш), історико-мемуарної прози першої половини XVIII ст. (В. Й. Горобець). Хоча в працях цього типу суспільно-політичні лексеми переважно описані вибірково, у них охоплено великий лексичний матеріал певного часового відтинку, а семантичний обсяг номінацій докладно проаналізовано, завдяки чому створена база для ширших узагальнень.

Важливе значення мають праці, у яких, крім опису лексики окремих пам'яток чи однотипних груп пам'яток, розглянута стильова закріпленість

певних номінацій, подана загальна характеристика словникового складу з точки зору його тематичного розподілу. До напрацьовань цього різновиду найближче стоять колективні монографії. Так, у “Сучасній українській літературній мові. Лексика і фразеологія” простежений розвиток словникового складу української літературної мови в радянську епоху з акцентуванням на впливові екстралінгвальних чинників на процес його становлення, а також проаналізовано основні шляхи та способи оновлення та поповнення словника української літературної мови в радянський час. Зазначено, що новоутворені лексичні одиниці здебільшого відбивають процеси та явища, типові для радянської дійсності (*радгосп, співробітник, держстрах, самообслуговування, привласнення, добробут народу, наукова організація праці*) [60].

Певний інтерес становлять розвідки російських (Ф. П. Філіна, В. В. Виноградова, В. І. Борковського, О. М. Трубочова, О. І. Воробйової, Ю. М. Борисової, Т. Ю. Бикової, Н. С. Воронової), болгарських (Н. Ніколової, В. Попова), білоруських (Н. І. Гілевич, А. І. Кулеш, А. А. Месячик, С. М. Риженкової) мовознавців, які досліджували суспільно-політичну термінологію не лише у структурно-семантичному, але й у когнітивно-дискурсивному аспектах.

Процеси, що відбуваються в сучасному світі, поступове припинення конфронтації на рівні політичних систем, нові політичні підходи до розв’язання тих чи інших питань на компромісних засадах – усе це зумовлює кардинальні зміни в терміносистемах. По-перше, творяться нові або семантично оновлюються старі слова чи словосполучення: *телеміст, ваучер, спільний європейський дім, регульований ринок*. Переосмислюється або відмирає усталена політична термінологія, як, наприклад: *країни народної демократії, соціалістична інтеграція, інтернаціональний обов’язок, холодна війна*. Перегрупуються масиви суспільно-політичної лексики. Так, відходять на периферію ідеологічні штампи-одноденки та революційні заклики, що номінували скомпрометовані поняття. Маємо на увазі вислови на зразок *бійці ідеологічного фронту (політпрацівники, пропагандисти, агітатори), ударники соціалістичної (комуністичної) праці, правохлангові п’ятирічки, трудова вахта, соціалістичне змагання, передовики виробництва*.

Перебіг ідеологічної диференціації суспільства на початку 90-х років ХХ ст. прискорив реформування політичної мови, що окреслилося в оновленні концептуального та формального змісту. На це вказують: 1) велика кількість лексичних інновацій для позначення нових соціально-політичних реалій; 2) процес перейменування, перетворення ключових номінацій соціуму, розширення тематичних сфер за рахунок колишніх тематичних табу; 3) поява нових образів та політичних оцінних номінацій; 4) нова система оцінок, існування подвійних оцінок того самого явища; 5) перерозташування всередині прагматичних оцінних структур, зміна вектора негативної оцінності з зовнішньої сфери до внутрішньополітичної; 6) формування нової стилістичної норми: тенденція до спрощення, демократизації мовлення; 7) зближення з розмовним мовленням, узуалізація стилістично знижених елементів; 8) лаконічний виклад, прагнення позбавитися нерелевантної інформації. Усі ці активні мовотворчі процеси не могли залишитися поза увагою дослідників.

Сьогодні актуальними є пошуки науковців у царині дискурсивної (І. С. Бутова, Т. В. Весна, О. Г. Волков, Г. В. Завражина, Е. В. Ларіна, І. В. Моспаненко)

та когнітивної (М. О. Васильєва, Т. І. Нікішина, Л. Л. Славова, Д. П. Соколов, М. Б. Тхір, Л. П. Науменко) парадигм; політична лексика як об'єкт перекладу розглянута в працях Й. А. Багмут, Г. С. Соловей, В. В. Чепелик, а антропоцентричний аспект ліг в основу розвідок О. О. Чорної, А. І. Яновець, Г. М. Подшивайлової, О. С. Дудченко, Е. О. Куш та ін.

Окрім того на початок ХХІ ст. припадає виокремлення політичної лінгвістики як самостійної галузі, що виникла на стику двох самостійних наук – лінгвістики й політології, тісно пов'язаної з іншими сучасними лінгвістичними дисциплінами (особливо – з прагмалінгвістикою, комунікативною та когнітивною лінгвістикою), яка має на меті встановити закономірності взаємовпливу суспільно-політичних подій на зміни в мові й навпаки [36, с. 45]. Як зазначає А. П. Чудінов, для цієї дисципліни повною мірою характерні провідні риси сучасного мовознавства: антропоцентризм (мовна особистість стає точкою відліку при вивченні мовних явищ), експансіонізм (включення в галузь дослідження лінгвістики низки суміжних проблем, тобто її розширення), функціоналізм (вивчення мови в дії, у функціонуванні), експланаторність (прагнення не тільки описати мовні факти, а й дати їм пояснення) [70, с. 10]. Сучасна політична лінгвістика активно займається загальними проблемами політичної комунікації (зокрема, аналізує її відмінність від інших комунікативних сфер), вивчає проблеми політичної мови (гасло, листівка, програма, газетна стаття, виступ на мітингу або в ток-шоу на телебаченні, парламентська дискусія тощо). Огляд українських лінгвополітологічних досліджень дав змогу виділити такі напрями: дослідження в галузі теоретичних основ політичної лінгвістики [9; 27; 53; 55; 71]; особливості функціонування мови в тоталітарному суспільстві [30]; дескриптивний підхід до вивчення політичної мови [14; 22]; дослідження окремих мовних рівнів: лексичного [20], фонетичного [8], лексико-граматичного [13]; вивчення жанрів і стилів політичної мови [25; 52; 59; 26]; дослідження ідіостилів провідних українських і зарубіжних лідерів [16; 54; 47].

Не применшуючи ролі та значення згаданих мовознавчих досліджень, все ж уважаємо, що вивчення суспільно-політичної термінології у сучасній лінгвістичній літературі не має комплексного характеру, сьогодні на часі всебічне діахронно-синхронне дослідження цієї групи лексики. Відсутність такої праці в сучасному мовознавстві в першу чергу можна пояснити тим, що соціальна економіка як наука лише переживає період свого становлення. Більшою мірою, ніж інші лексико-тематичні групи, в українському мовознавстві схарактеризовано соціально-економічні назви на позначення соціального розшарування суспільства.

1. *Аксьонова О. Г.* Семантичні зміни в групі суспільно-політичної лексики української літературної мови другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. – К., 1968. – 17 с.
2. *Андрейченко О. І.* Лексико-фразеологічна основа текстів політичних дискусій (на матеріалі української преси кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. – К., 2006. – 23 с.
3. *Багмут Й. А.* Проблеми перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою. – К.: Наукова думка, 1968. – 300 с.

4. *Белая А. С.* Формирование общественно-политической лексики советской эпохи (на материале русского и украинского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук / А. С. Белая. – Д., 1977. – 24 с.
5. *Бурячок А. А.* Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов : назви відносин між державами, народами / А. А. Бурячок ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1983. – 247 с.
6. *Бутова І. С.* Прагматико-функціональні особливості політичного дискурсу США та України ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2011. – 20 с.
7. *Васильєва М. О.* Метафорична реалізація концепту ПОЛІТИКА в сучасному англомовному політичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2008. – 20 с.
8. *Васік Ю. А.* Ритмічна організація англомовного політичного дискурсу (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі промов сучасних політиків Великої Британії) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 19 с.
9. *Ващук Т. М.* Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/1720/1/43.pdf>.
10. *Весна Т. В.* Ідеологічний та національно-культурний компоненти в семантичній структурі лексики політичного дискурсу (на матеріалі франко- і російськомовної преси 90-х років) : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 239 с.
11. *Волков О. Г.* Суб'єкт політичного дискурсу: сутність та існування : дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 / Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2012. – 360 с.
12. *Горобець В. Й.* Лексика історично-мемуарної прози першої половини ХVІІІ ст.: на матеріалі українських діаріушів. – К. : Наукова думка, 1979. – 126 с.
13. *Гулей М. Д.* Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови (на матеріалі виступів Шарля де Голля і Жака Ширака) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Київський нац. лінгв. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
14. *Діденко М. О.* Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2001. – 14 с.
15. *Довганюк І. Д.* Мовні стратегії і тактики реалізації виправдання в німецькому політичному дискурсі (на матеріалі політичного інтерв'ю) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2013. – 250 с.
16. *Дорофєєва М. С.* Категорія суб'єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київський нац. лінгв. ун-т. – К., 2005. – 20 с.
17. *Дудченко О. С.* Мовленнєва реалізація гендеру в політичному дискурсі (на матеріалі текстів політичних програм аналітичної лінгвокультурної традиції) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2012. – 200 с.
18. *Дячук Т. М.* Українська соціально-економічна термінологія: становлення і кодифікація: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 260 с.

19. *Жила Т. І.* Адміністративно-територіальна лексика української мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2006. – 239 с.
20. *Жовтобрюх М. А.* Мова української преси (до середини дев'яностих років XIX ст.) / М. А. Жовтобрюх. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1963. – 415 с.
21. *Жовтобрюх М. А.* Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.) / М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1970. – 304 с.
22. *Жуковець Г. Л.* Лінгвориторичні особливості сучасного лейбористського дискурсу Великої Британії : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 216 с.
23. *Завражина Г. В.* Мовленнєва агресія та засоби її вираження в масмедійному політичному дискурсі України (на матеріалі російськомовної газетної комунікації) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с.
24. *Капуш А. В.* Еволюційні процеси в німецькій лексиці суспільно-політичного змісту (на матеріалі періодичних видань 80-х – 90-х років) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київський держ. лінгвіст. ун-т. – К., 2000. – 194 с.
25. *Кобзєва О. О.* Структура та функції політичного наративу “вибори президента” // Вісник Житомирського держ. ун-ту імені Івана Франка. – 2008. – № 38. – С. 161 – 165.
26. *Коготкова Т. С.* Из истории формирования общественно-политической терминологии (по материалам последних десятилетий XIX в.) // Исследования по русской терминологии. – М. : Наука, 1971. – С. 204 – 215.
27. *Кондратенко Н.* Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності / Відп. ред.: О. В. Александров ; ОНУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Чорномор'я, 2007. – 155 с.
28. *Коцюба Н. Й.* Українська термінологія державного управління (становлення та розвиток) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2004. – 278 с.
29. *Крючкова Т. Б.* Особенности формирования и развития общественно-политической лексики и терминологии. – М.: Наука, 1988. – 151 с.
30. *Крючкова П.* Авторитарний дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 21 с.
31. *Куц Е. О.* Лінгвальні засоби вираження етнічних упереджень у політичному дискурсі британських консерваторів (на матеріалі інтернет-джерел з питань імміграції) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київський нац. лінгвіст. ун-т. – К., 2009. – 194 с.
32. *Ларіна Е. В.* Просодія толерантності/інтолерантності в політичному дискурсі (експериментально-фонетичне дослідження) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2010. – 221 с.
33. *Лейчик В. М.* Люди и слова / В. М. Лейчик – М. : Наука, 1982. – 177 с.
34. *Лексика.* Лексикологія. Лексикографія / ред.: М. Павлюк; упор.: А. А. Москаленко, В. М. Терлецька. – Одеса : Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова, 1973. – 63 с.
35. *Лук'яненко С. С.* Лексико-словотвірні інновації в українському соціально-політичному назовництві : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. – Х., 2009. – 186 с.

36. *Маслова В. А.* Политический дискурс: языковые игры или игры в слова? // Политическая лингвистика. – Вып. 1 (24). – Екатеринбург, 2008. – С. 43 – 48.
37. *Михайленко Л. Л.* Динаміка суспільно-політичної лексики української мови кінця ХХ – початку ХХІ ст. (на матеріалі мови українських засобів масової інформації) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. – К., 2009. – 19 с.
38. *Мороз О. О.* Сучасна чеська суспільно-політична лексика: семантика, структура, динаміка: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. – К., 2005. – 193 с.
39. *Москаленко А. А.* Українська лексика першої половини ХІХ ст. (Конспект лекцій із спецкурсу). – Одеса : Одеська міська друкарня Управління по пресі Одеського облвиконкому, 1969. – 91 с.
40. *Москаленко А. А.* Українська історична лексикологія / А. А. Москаленко.– Одеса : [Б.в.], 1972.– 63,[1] с.
41. *Моспаненко І. В.* Дискурс локальної організації влади в західноєвропейській політичній думці ХІХ – початку ХХ століття : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2013. – 180 с.
42. *Науменко Л. П.* Сучасний англomовний бізнес-дискурс в комунікативно-прагматичному та концептуальному висвітленні: Монографія. – К. : Логос, 2008. – 360 с.
43. *Нікішина Т. І.* Засоби вербалізації концепту СВОБОДА в політичному дискурсі Великої Британії, України, Франції початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2013. – 200 с.
44. *Панько Т. І.* Від терміна до системи : становлення марксистсько-ленінської політекономічної термінології у східнослов'янських мовах / Т. І. Панько. – Л. : Вища школа, 1979. – 148 с.
45. *Панько Т. І.* Збагачення української соціально-економічної термінології в процесі перекладу творів В. І. Леніна українською мовою // Мова В. І. Леніна та її відтворення в українському перекладі. – К.: “Вища школа”, 1980. – С. 17–31.
46. *Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П.* Українське термінознавство : підр. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
47. *Петренко Д. О.* Соціофонетична варіативність вимови політичних діячів Німеччини : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 20 с.
48. *Подшивайлова Г. М.* Мовні засоби маніпулятивного впливу в політичному дискурсі (на матеріалі друкованих російськомовних ЗМІ України) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 20 с.
49. *Полюга Л. М.* Українська абстрактна лексика ХІV – першої половини ХVІІ ст. – К. : Наукова думка, 1991. – 238 с.
50. *Попова Н. М.* Сучасний іспаномовний суспільно-політичний дискурс: лінгвопрагматичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
51. *Попова О. В.* Передвиборчий дискурс США в динаміці англійської мови середини ХХ–початку ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Сумський держ. ун-т. – Суми, 2014. – 252 с.
52. *Савчук В.* Політичний дискурс: жанрові особливості / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/filologiya/87/15734-politichnij-diskurs-ta-semiotichnaosobistist>.

53. *Серажим К. С.* Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативно-го простору (методологічний, прагматично-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 408 с.
54. *Серякова І. І.* Політичний дискурс та семіотична особистість // Вісник Київського нац. лінгвіст. ун-ту. Серія «Філологія». – 2009. – Т. 12. – № 2. – С. 115–120.
55. *Синельникова Л. Н.* Политическая лингвистика: координаты междисциплинарности // Политическая лингвистика. – 2009. – № 30. – С. 41–47.
56. *Славова Л. Л.* Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект: монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 358 с.
57. *Снісаренко Я. С.* Суспільно-політична лексика у структурно-семантичному аспекті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2012. – 210 с.
58. *Соколов Д. П.* Політична лексика: семантико-функціональний та когнітивний аспект (на матеріалі німецькомовних політичних текстів) : дис ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2013. – 200 с.
59. *Соловей Г. С.* Політична лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі текстів політичних заяв, звернень, промов, статей та анекдотів) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2011. – 265 с.
60. *Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія* / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1973. – 438 с.
61. *Ткач Ф. Є.* Мова ділових документів канцелярії Богдана Хмельницького (лексика і фразеологія) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Львівський держ. ун-т. – Львів, 1954. – 490 с.
62. *Тхір М. Б.* Створення іміджу президента в американському політичному дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-когнітивний аспекти (на матеріалі політичних промов Барака Обама) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2014. – 22 с.
63. *Ущина В. А.* Соціолінгвістична категорія домінантності та її реалізація в англomовному політичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – 20 с.
64. *Фатянова І. В.* Мікроконцептосфера TERRORISM у сучасному англо-американському політичному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2013. – 200 с.
65. *Фоменко О. С.* Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 195 с.
66. *Худащ М.* Лексика українських ділових документів кінця ХVІ — початку ХVІІ ст. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 164 с.
67. *Чадюк О. М.* Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. – К., 2005. – 230 с.
68. *Чепелик В. В.* Функционально-стилистические особенности текстов итоговых документов международных совещаний 1970–80 гг. (на материале английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Киевский гос. ун-т им. Тараса Шевченко. – К., 1992. – 23 с.
69. *Чорна О. О.* Комунікативні засоби творення іміджу політичного лідера (на матеріалі українського, російського та англійського політичного дискурсу): дис. ... канд.

- філол. наук: 10.02.15 / Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2013. – 200 с.
70. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : [учеб. пособие] / А. П. Чудинов. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 256 с.
71. Яворська Г. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада / Галина Яворська. – К. : Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, 2000. – 288 с.
72. Яновець А. І. Психолінгвістичні особливості дискурсу англомовного політика у стані емоційної напруги : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2014. – 20 с.

L. V. Turovska

THE UKRAINIAN SOCIO-POLITICAL TERM SYSTEM: ORIGINS AND FORMATION

The article analyzes the views of scientists on the concept of ‘socio-political vocabulary’, ‘political terminology’, the attention is focused on major works to the twenty-first century, which is devoted to the stages of the formation of this termsystem; outlines main directions of contemporary approaches to the study of socio-political term.

Key words: socio-political vocabulary, socio-political terminology, stages of development, political linguistics.

УДК 811.161.2'373.45:069

І. М. ФЕЦКО
(Львів, Україна)

ДО ПИТАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ МУЗЕЙНИЦТВА

Статтю присвячено генетичному аналізу української термінологіки музейництва. З'ясовано позамовні та власне мовні причини запозичень у досліджуваній терміносистемі, описано групи термінів за мовою походження й встановлено їхнє кількісне співвідношення. Представлено тезаурус різномовних запозичень в українській терміносистемі музейної справи, схарактеризовано іншомовні термінологіями залежно від характеру процесу запозичення.

Ключові слова: термінологія музейництва, запозичений термін, питомий термін, мова-джерело, мова-посередник.

Наукова термінологія відіграє важливу роль у державотворенні і є показником розвитку наукового, соціально-економічного та культурного поступу держави. Питання про те, якою повинна бути термінологія – національною чи

І. М. ФЕЦКО, 2017